

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้าน กระบวนการพัฒนาและผลกระทบจากการพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนไปถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนของหน่วยงานราชการและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างปี พ.ศ. 2536 – 2546
- 1.2 เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาและผลกระทบจากการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างปี พ.ศ. 2536 – 2546

2. ระเบียบวิธีวิจัย

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนในหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น 3,308 คน เป็นผู้มีรายชื่อตามบัญชีทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2546 และมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

โดยผู้ที่ เป็นประชากรในการวิจัยนี้ประกอบด้วยกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนที่เป็นสมาชิกของหมู่บ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 9

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้นำ ได้แก่ คณะกรรมการสภาพพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก และครู โดยเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองโกติดต่อกันมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี จำนวน 20 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม คือผู้ที่มีรายชื่อตามบัญชีทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2546 ในตำบลหนองโก จำนวน 10 หมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) โดยดำเนินการสุ่มเลือกกำหนดหมู่บ้านตัวอย่างและประชาชนกลุ่มตัวอย่างจากหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน ดังนี้

1) การคัดเลือกหมู่บ้านตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้ คัดเลือกจากหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครองของบ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างปี พ.ศ. 2536 - 2546 จำนวน 4 หมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 9

2) การคัดเลือกประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ตั้งถิ่นฐานและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ติดต่อกันมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 ปี จนถึงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2547 มีจำนวนทั้งหมด 50 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling)

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มี 2 ชุด ดังนี้

2.3.1 ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้นำ ประกอบด้วย 2 ตอน

- 1) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป
- 2) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน

2.3.2 ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือน ประกอบด้วย 3 ตอน

- 1) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป
- 2) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้าน
- 3) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำและกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2546 ถึงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2547 รวมระยะเวลาในการวิจัยทั้งสิ้น 90 วัน จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Science version 10.0) ในการพิจารณาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาหมู่บ้าน ผู้วิจัยใช้วิธีการของ Likert กำหนดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีทั้งหมด 3 อันดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย

3. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบริบูรณ์ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้าน กระบวนการการพัฒนาและผลกระทบจากการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งผลการวิจัยสรุปแยกประเด็น ได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้าน

3.1.1 ปัจจัยด้านผู้นำ พบว่า ผู้นำที่มีบทบาทต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก สามารถแยกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มาจากท้องถิ่น เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะกรรมการสภาพพัฒนาหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก และผู้นำกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน และกลุ่มผู้นำที่มาจากองค์กรของรัฐ เช่น ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น กลุ่มผู้นำเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีบทบาททำให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยได้มีส่วนในการจัดการ การวางแผนการบริการทรัพยากร การบริการอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการหมู่บ้านตลอดจนการร่วมประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้การพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

3.1.2 ปัจจัยด้านประชาชน พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านหนองโกมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ ความร่วมมือ ความสามัคคีของชาวบ้าน การเข้าร่วมการประชุมของชาวบ้านร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านได้รู้แนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนการร่วมกระทำกิจกรรมของชาวบ้าน เช่น การพัฒนาถนน การบริจาคด้านทุน การศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

3.1.3 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า เมื่อชาวบ้านในหมู่บ้านได้มีโอกาสติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น ทำให้ประชาชนยอมรับวัฒนธรรมของสังคมภายนอก มาปฏิบัติ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย การพูดจา การติดต่อสื่อสาร การบริโภค เป็นต้น การพึ่งพาอาศัยกัน ในหมู่บ้านลดน้อยลง ความสัมพันธ์ระบบเครือญาติและครอบครัวได้มีการเปลี่ยนบทบาทค่านิยมของคนในการอยากให้นุตรหลานเป็นเจ้าคนนายคน จึงทำให้มีการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในระดับสูงจนจบปริญญาตรี

ส่วนด้านการรักษาพยาบาลในอดีตที่ผ่านมา การรักษาโรคลักซ์ไ้เจ็บจากเดิมที่รักษาด้วยสมุนไพรหรือหมอกกลางบ้านในเบื้องต้น มีการปรับเปลี่ยนการรักษาไปรักษาที่สถานอนามัย โรงพยาบาลประจำอำเภอ หรือ โรงพยาบาลประจำจังหวัด แทนการรักษาแบบเดิม

3.1.4 ปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พบว่า มีผลต่อการปรับปรุงและพัฒนาในด้านอาชีพเกษตรกร ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์มีความเหมาะสม มีที่ดินที่ทำกินอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ผลิตทางการเกษตรมีคุณภาพขายได้ราคา และสามารถนำรายได้มาปรับปรุงความเป็นอยู่ของคนให้มีความสะดวกสบายกว่าในอดีต เพราะชาวบ้านได้นำเอาวิทยาการสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการกับพื้นที่ทำการเกษตร การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น รถไถนาเดินตาม เครื่องสูบน้ำ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ เป็นต้น ประกอบกับการนำความรู้จากภูมิปัญญาในการรักษาดิน และนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานด้านการเกษตร มาช่วยในการเพิ่มคุณภาพผลผลิตและปริมาณ ทำให้ชาวบ้านมีรายได้สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลทำให้หมู่บ้านหนองโกมีการพัฒนาหมู่บ้านและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

3.1.6 ปัจจัยภายนอก พบว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน หน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น เข้ามาดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น การสร้างถนนผ่านหมู่บ้าน การปรับปรุงถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต ทำให้การเดินทางติดต่อสัมพันธ์กันภายในหมู่บ้านหรือชุมชนอื่นมีความสะดวกรวดเร็วขึ้น การสร้างคลองส่งน้ำ การส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ โทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหมู่บ้านและการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ จากโทรทัศน์ วิทยุ ซึ่งชาวบ้านจะนำความรู้ที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาวิถีการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น ขณะเดียวกัน การที่ชาวบ้านต้องอพยพไปทำงานในที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร และได้นำเอาวัฒนธรรมต่างถิ่นมาเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต เช่น รูปแบบการสร้างที่อยู่อาศัย การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสำเร็จรูปสีสันทันสมัย และภาษาพูด

3.2 กระบวนการพัฒนาและผลกระทบจากการพัฒนาหมู่บ้าน

3.2.1 ด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านการผลิต พบว่า ในการผลิตสินค้าทางการเกษตร เพื่อให้ได้ผลผลิตมากและมีคุณภาพนั้น ปัจจุบันชาวบ้านในหมู่บ้านได้นำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ รถไถนาเดินตาม เครื่องสูบน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ชาวบ้านในหมู่บ้านได้นำความรู้ใหม่ ๆ ได้แก่ เกษตรแบบพอเพียง การเกษตรแบบผสมผสาน มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพทำให้ชาวบ้านได้รับผลผลิตมากขึ้นและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และส่งผลต่อการพัฒนาหมู่บ้าน และผลผลิตที่ได้จากการเกษตรมีปริมาณเพียงพอสำหรับสมาชิกภายในครอบครัว

2) ด้านการตลาด พบว่า ระบบสหกรณ์ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโกในด้านสภาพความเป็นอยู่ ด้านสาธารณูปโภคและสวัสดิการทางสังคม บทบาทของสหกรณ์ด้านสภาพความเป็นอยู่ คือ การนำสินค้าอุปโภค บริโภค เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มาบริการ เช่น เนื้อสุกร เนื้อวัว อาหารแห้ง เครื่องดื่มประเภทต่าง ๆ ผลไม้ และพืชผักต่าง ๆ เป็นต้น ในแต่ละวันจะมีชาวบ้านซื้อสินค้าจากสหกรณ์หมู่บ้าน โดยเฉพาะในช่วงเช้าและช่วงเย็น ส่วนบทบาทของสหกรณ์ด้านสาธารณูปโภคและสวัสดิการทางสังคมนั้น ได้แก่ การบริการให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกสบายในการจัดซื้อจัดหาสินค้า ที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน และเมื่อสิ้นปี ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกสหกรณ์จะได้รับสวัสดิการเป็นเงินปันผลเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกตามจำนวนหุ้น ส่วนผลผลิตที่ได้จากการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ได้แก่ ผัก อาหาร ปลา เป็นต้น ชาวบ้านได้นำออกจำหน่ายให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเพิ่มอีกทางหนึ่ง

3) ด้านการบริโภค พบว่า ในการเลือกซื้อสินค้าของชาวบ้านนั้นมีการพิจารณาถึงคุณภาพมากกว่าราคา นอกจากนี้แล้วในการพิจารณาการซื้อสินค้า ยังพิจารณาถึงความจำเป็นของการบริโภคในชีวิตประจำวันก่อนสิ่งอื่น เช่น อาหาร เสื้อผ้า และเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และสิ่งจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ เช่น ปุ๋ย เครื่องมือทางการเกษตร เป็นต้น ในการซื้ออาหารและสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ซื้อจากท้องตลาดที่มีในหมู่บ้าน เพราะสะดวก และรวดเร็ว แต่ก็ยังมีชาวบ้านบางส่วนที่ต้องออก

ไปทำงานนอกหมู่บ้าน และได้ซื้อสินค้าที่จำเป็นที่มีอยู่ในท้องตลาดนั้นกลับมาใช้ในหมู่บ้านด้วย

3.2.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1) ด้านการศึกษา พบว่า การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาหมู่บ้าน ชาวบ้านในหมู่บ้านส่งเสริมให้ลูกหลานของตนเองได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น หลายครอบครัวตั้งความหวังไว้กับบุตรหลานของตนเองว่าจะต้องจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี เพราะเชื่อว่าจะทำให้บุตรหลานมีความรู้ดี มีสังคมที่ดี สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากโลกภายนอกได้มาก และบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ก็จะได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านแต่งตั้งให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนา ทำให้การพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

2) ด้านสาธารณสุข พบว่า ความพร้อมด้านสาธารณสุข มีส่วนในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยภายในหมู่บ้านมีสถานีอนามัย พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ไว้คอยให้บริการแก่ชาวบ้านหนองโกและหมู่บ้านใกล้เคียง สถานีอนามัยมีบทบาทในการพัฒนาในด้านความเป็นอยู่ มีการรณรงค์การทำความสะอาดบ้านเรือน การสร้างภาชนะเก็บน้ำฝน การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลาย เป็นต้น

3) ด้านครอบครัว และเครือญาติ พบว่า ระบบความสัมพันธ์กับเครือญาติ ในอดีตลูกอยู่กับพ่อแม่ปรนนิบัติรับใช้ และช่วยเหลืองานพ่อแม่ แต่ในปัจจุบันลูกจะต้องไปเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นในสถานการศึกษานอกหมู่บ้าน จึงไม่ค่อยได้ปรนนิบัติพ่อแม่ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติในอดีตจะมีบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ในปัจจุบันความสัมพันธ์ลดน้อยลง เนื่องจากแต่ละครอบครัวต้องทำงานหารายได้มาเลี้ยงตนเอง หลังจากเลิกทำงานตอนเย็นก็พักผ่อนดูโทรทัศน์อยู่กับบ้าน ทำให้มีความสัมพันธ์กับเครือญาติหรือเพื่อนบ้านลดลง และแรงงานที่เคยช่วยเหลือกันในอดีตก็เปลี่ยนมาเป็นการว่าจ้างกัน

4) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม พบว่า ชาวบ้านมีการปฏิบัติและรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษไว้เป็นอย่างดี วิถีชีวิตของชาวบ้านด้านวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ชาวบ้านหนองโก มีลักษณะนิสัยเป็นคนโอบอ้อมอารี มีเหตุผล รักการศึกษา มีมนุษยสัมพันธ์ ชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี สามารถเลือกเอาวัฒนธรรมที่ใหม่ ๆ เข้ามาประยุกต์ปรับใช้ให้เข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่อย่างกลมกลืน ชาวบ้านยังคงยึดถือยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด มีการไปวัดเพื่อไหว้พระเป็นประจำในวันพระ และวันสำคัญทางศาสนา มีการประกอบกิจกรรมทางศาสนาอย่างสมบูรณ์ และปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีความเจริญด้านการสื่อสารเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตมากขึ้น

จากการได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้านดังที่กล่าวมา ส่งผลทำให้หมู่บ้านหนองโกได้รับรางวัลดีเด่นในการพัฒนาหมู่บ้านจากกรมพัฒนาชุมชน ในปี พ.ศ. 2537 และได้รับการยกย่องให้เป็นหมู่บ้านตัวอย่าง หรือหมู่บ้านนำร่องของจังหวัดมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

4. อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นอภิปรายผล 2 ประเด็น ดังนี้

4.1 ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก พบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำการมีส่วนร่วมของประชาชน สังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยแต่ละปัจจัยนั้นมีความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่างกันที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ปัจจัยด้านผู้นำ เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาได้เด่นชัดที่สุด ทั้งนี้เพราะสามารถมองเห็นการพัฒนาที่เกิดจากผู้นำได้ชัดเจน และปัจจัยภายนอก พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น เข้ามาดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างคลองส่งน้ำ การส่งเสริมอาชีพ การสร้างถนนผ่านหมู่บ้าน การปรับปรุงถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต ทำให้การเดินทางติดต่อสัมพันธ์กัน

ภายในหมู่บ้านหรือชุมชนอื่นมีความสะดวกรวดเร็วขึ้น สอดคล้องกับ โกเมท บุญไชย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการชุมชนริมฝั่งแม่น้ำชี ศึกษากรณี บ้านท่าไคร้ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน ได้แก่ ปัจจัยภายนอก เกิดจากหน่วยงานของรัฐในการสร้างสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ การสร้างคลองส่งน้ำ การพัฒนา ด้านการเกษตร ทำให้ชาวบ้านท่าไคร้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น และปัจจัยภายใน เกิดจากบุคลิกลักษณะของผู้นำหมู่บ้าน ที่มีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน และความร่วมมือของชาวบ้านในการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ขณะเดียวกัน ฟองจันทร์ อรุณกมล (2541 : 113-120) ได้ศึกษาเรื่อง วิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยโย้ยบ้านอากาศ ตำบลอากาศ อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยโย้ยมีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า และรูปแบบการปกครองท้องถิ่น มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าในชุมชน ทำให้ชาวบ้านเลือกประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตที่เรียบง่ายเปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยภายใน ได้แก่ จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น สภาพการตั้งบ้านเรือนแออัดมากขึ้น การอพยพเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐานออกนอกชุมชนมีมากขึ้น

4.2 กระบวนการการพัฒนาและผลกระทบจากการพัฒนาหมู่บ้าน พบว่า

ในด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิต การตลาด การบริโภค ส่งผลให้หมู่บ้านเกิดการพัฒนา โดยด้านการผลิต พบว่า ชาวบ้านได้ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับประยุกต์ในการผลิต เช่น รถไถนาเดินตาม เครื่องสูบน้ำ รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ เป็นต้น ทำให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อเลี้ยงชีพมาเป็นการผลิตเพื่อขาย ด้านการตลาด พบว่า ระบบสหกรณ์ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ในด้านการบริการให้กับชาวบ้าน ได้รับความสะดวกสบายในการจัดซื้อจัดหาสินค้าที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน และเมื่อสิ้นปี ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกสหกรณ์จะได้รับสวัสดิการเป็นเงินปันผลเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกตามจำนวนหุ้น ส่วนผลผลิตที่ได้จากการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ได้แก่ ผัก อาหาร ปลา เป็นต้น ชาวบ้านได้นำออกจำหน่ายให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน

เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเพิ่มอีกทางหนึ่ง ด้านสังคมและวัฒนธรรม การพึ่งพาอาศัยและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจากเริ่มต้นการพัฒนาจนถึงปัจจุบัน ได้ลดลง น้อยลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอื่น ๆ ประชาชนในตำบลหนองโก ได้คงรูปแบบหลักไว้และปรับเปลี่ยนรูปแบบบางส่วน ตามการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม สอดคล้องกับ เสรี พงษ์ภิญโญ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านกำลังพัฒนา บ้านหนองเต่า ตำบล โลกศรี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิต เพื่อขายมากขึ้น ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น การติดต่อซื้อขายระหว่างหมู่บ้านกับเมืองมีมากขึ้น ผลผลิตที่มาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาสู่หมู่บ้านมากขึ้น ด้วย อิทธิพลของการติดต่อสื่อสารและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทำให้ค่านิยมของ สังคมเมืองได้เข้ามาครอบงำวิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน และก่อให้เกิดอาชีพเสริมขึ้นใหม่ หลายอย่างในหมู่บ้าน ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในระบบเครือญาติ ซึ่งในอดีตมีการพึ่งพากันมาก ได้ค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นพึ่งพากันน้อยลงในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ ในครอบครัว การยึดมั่นในประเพณีและความเชื่อเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่ชาวบ้านยังคง ปฏิบัติและยึดมั่นในกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นสถาบันหลักในการยึดเหนี่ยว จิตใจ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสังคมเมืองและการสื่อสารมวลชน ทำให้ชาวบ้าน รับเอา “ความทันสมัย” รวมไปถึงพฤติกรรมการรักษาพยาบาล ค่านิยม การบริโภคสิ่งอำนวยความสะดวกและการบันเทิงแบบสังคมเมือง นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้าน คือ ปัจจัยภายนอกได้แก่ ถนน ไฟฟ้า คลองส่งน้ำ ชลประทาน และปัจจัยภายในได้แก่ ทรัพยากรน้ำ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และ การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

ดังนั้นการพัฒนาท้องถิ่นต่าง ๆ ให้ได้ผล ย่อมจะต้องมีการประสานกันอย่างดีระหว่าง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา กระบวนการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลตามความ มุ่งหมายของท้องถิ่นที่วางไว้

5. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านหนองโก ตำบลหนองโก อำเภอบริบูรณ์ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

5.1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผู้นำการพัฒนา มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก ดังนั้น ผู้นำควรเน้นหนักด้านการพัฒนา และมีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้านในทุกด้าน ๆ สามารถแก้ไขปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชนได้ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนา

5.1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก ดังนั้น ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดในทุกขั้นตอนของการพัฒนาหมู่บ้าน และประชาชนต้องส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาหมู่บ้าน

5.1.3 จากผลการวิจัยพบว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการพัฒนา มีผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านในระดับมาก ดังนั้น หน่วยงานของรัฐและเอกชนควรจะเข้ามาให้ความรู้ สนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการพัฒนา ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุน ให้มีความรู้ด้านข้อมูลข่าวสารและสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มขึ้นเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในเรื่องราคาสินค้า และมีการประกันราคาผลผลิต

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการเกิดกลุ่มกิจกรรมและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ทั้งที่เกิดจากความร่วมมือของชาวบ้าน และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาหมู่บ้าน และเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

5.2.2 ควรศึกษาและค้นหาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลทำให้ความเชื่อหรือประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่างที่มีอยู่ในหมู่บ้านที่สูญหายไป เพื่อเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาและปฏิบัติตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University